

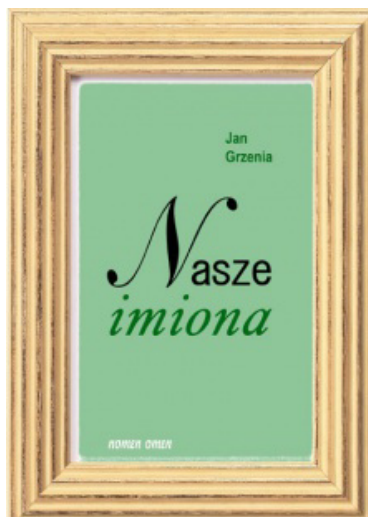
Jan Grzenia

Szkolny słownik ortograficzny

33

tysiące haseł

Prosto objaśnione
najnowsze
zasady pisowni

200 najczęściej nadawanych polskich imion w XX w. Pochodzenie i historia imion, patroni i wybitni imiennicy, imiona w filmie i literaturze, obcojęzyczne formy imion, popularność w statystyce, zdrobnienia i daty imienin oraz wiele innych informacji.
www.nomen-omen.pl

Jan Grzenia

***Szkolny
słownik
ortograficzny***

Opracowanie typograficzne, skład i łamanie
[Jan Grzenia](#)

Projekt okładki
[Urszula Mazurowska](#)

Korekta
[Jolanta Otfinowska](#)

Copyright © by Jan Grzenia 2010
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISBN 978-83-62187-04-1

Szkolny słownik ortograficzny ukazał się po raz pierwszy pod tym samym tytułem w wydawnictwie Prószyński i S-ka w roku 2001. Obecne wydanie jest poprawioną i uaktualnioną wersją poprzedniej edycji.

Wydawnictwo
Nomen Omen
Dr Jan Grzenia
www.nomen-omen.pl

Informacje dla Czytelników

Szkolny słownik ortograficzny to pomoc naukowa dla uczniów starszych klas szkoły podstawowej i gimnazjum. Książka przyda się także licealistom i wszystkim osobom poszukującym szybkiego rozwiązania problemów ortograficznych, ponieważ objaśnia najważniejsze problemy ortograficzne, z którymi stykają się piszący po polsku.

W części pierwszej słownika, zatytułowanej *Zasady pisowni*, Czytelnik znajdzie objaśnienie reguł polskiej ortografii; część druga to *Słownik ortograficzny*, znajduje się w nim kilkadziesiąt tysięcy haseł w kolejności alfabetycznej.

Reguły pisowni zostały sformułowane bardzo zwięźle i prosto. W części słownikowej książki podano między innymi reguły użycia niektórych wyrazów w piśmie, dotyczy to głównie interpunkcji przed spójnikami i zaimkami. Z kolei nazwy mieszkańców i przymiotniki pochodzące od nazw własnych zostały podane w formie gniazd słowotwórczych, dzięki czemu łatwiej można skojarzyć wyrazy i szybciej przyswoić ich pisownię.

W artykułach hasłowych podano także niektóre formy odmiany, ograniczając się do zakończeń wyrazów, które mogą sprawić problemy, głównie ortograficzne. Rzadziej spotykane formy odmiany zostały podane w nawiasie. Odcięta część wyrazów została zastąpiona znakiem ~.

Autor

Spis rzeczy

Zasady pisowni	9
-----------------------------	---

Głoski i litery

ch	9
h	9
ó	10
u	10
rz	11
ż	12
ą	13
ę	13
om, on, em, en	13
i	13
j	14

Budowa wyrazów a ortografia

-by	14
nie	15
-że, -ż	16
przymiotniki złożone	16
rzeczowniki złożone	16
przyimki	16
przedrostki	17
przyrostki: -cki, -dzki	17
przyrostki: -stwo, -wstwo, -ctwo, -dztwo	18
zakończenia wyrazów: -cji, -sji, -zji, -ii	18
skróty	18
skrótowce	19

Wielkie i małe litery

wielka litera	19
mała litera	20

Interpunkcja

kropka	21
przecinek	21
średnik	22
dwukropek	22
wielokropek	22
łącznik	23
myślnik	23
pytajnik	23
wykrzyknik	23
nawias	24
cudzysłów	24

Inne problemy ortograficzne

dzielenie wyrazów	24
liczebniki złożone	25

Polski alfabet 25**Słownik ortograficzny** 27

Zasady pisowni

GŁOSKI I LITERY

ch

-
- Dwuznak *ch* piszemy, gdy w formach odmiany lub wyrazach pokrewnych wymienia się na *sz*, np. *zaduch* – *duszno*, *suchy* – *susza*, *piechur* – *pieszo*, *łańcuch* – *łańcuszek*, *strach* – *straszyć*, *węch* – *węszyć*.

ch : sz

- Dwuznak *ch* piszemy na końcu wyrazu, np. *pech*, *rozmach*, *ruch*.
WYJĄTKI: *druh*, *Boh* (rzeka na Ukrainie), *Czatyrdah* (góry na Ukrainie).

-ch

- Dwuznak *ch* piszemy po literze *s*, np. *schab*, *schronisko*, *wschód*.

sch

h

-
- Literę *h* piszemy, gdy w formach odmiany lub wyrazach pokrewnych wymienia się na *g*, *ż* lub *z*, np.

h : *g* wanie – waga;

h : *ż* druh – drużyna;

h : *z* błahey – błazen.

h : g h : ż h : z

- Literę *h* piszemy w rozpoczynających wyraz częstkach obcych: *hekto-*, *helio-*, *hemo-*, *hetero-*, *higro-*, *hiper-*, *hipo-*, *homo-*, *hydro-*, np. *hektolitr*, *heliocentryczny*, *hemoglobina*, *heteroatom*, *higroskopijny*, *hiperinflacja*, *hipoteka*, *homonim*, *hydrologia*.

hekto-, helio-, hemo-, hetero-, higro-, hiper-, hipo-, homo-, hydro-

W innych wypadkach wątpliwości rozstrzygamy za pomocą słownika.

ó

• Literę ó piszemy, gdy wymienia się ona na o, e lub a w formach odmiany lub wyrazach pokrewnych, np.

wóz – wozu, wróg – wrogi, złożyć – złożyć;

siódmy – siedem, szósty – sześć, wiozł – wieźć;

obrócić – obracać, wmówić – wmawiać, przeróbka – przerabiać.

ó : o ó : e ó : a

• Literę ó piszemy w częście -ów na końcu wyrazów (to znaczy w dopełniaczu liczby mnogiej rodzaju męskiego), np. domów, psów, samochodów.

• Literę ó piszemy w przyrostkach -ów, -ówka, -ówna, np. Bytów, Kraków, ma-kówka, parówka, Nowakówna, Kucówna.

-ów piszemy na końcu wyrazów.

WYJĄTKI: Jedynymi wyrazami kończącymi się na -ufśa puf (toboret) oraz puf albo puff (wyraz naśladujący sapanie).

• Literę ó piszemy na początku wyrazów utworzonych od ósmy, ów: ósemka, ósmak, ósmoklasista, ósmoklasistka, ósmy, ów, ówczesny, ówcześnie, ówdzie, ówże.

ósmy, ów

• Literę ó piszemy w pewnej liczbie wyrazów, w których nie ma wymiany ó na o, e lub a (są to wyrazy z ó niewymiennym), np. chór, córka, góra, jaskółka, Józef, kłótnia, król, królik, krótki, mózg, ogólny, ogórek, ołów, ołówek, oprócz, pagórek, powtórzyć, płótno, póki, próba, próżny, równy, róża, skóra, skrót, stróż, szczegół, tchórz, wiewiórka, włóczka, wróżyć, wyróżniać, źródło, żółty, żółw.

W wyrazach, które od nich pochodzą, zachowujemy ó w odpowiednim miejscu, np. równy – równać, równanie, również, równoległy, równoleżnik, równość itd.

Pisownię tych wyrazów trzeba zapamiętać.

Litery ó nigdy nie piszemy na końcu wyrazu.

UWAGA: Wyrazy skuwka, zasuwka zostały utworzone za pomocą przyrostka -ka od czasowników skuwać, zasuwac. Wyraz podkuwka piszemy z literą u, kiedy oznacza dolne okucie sań, a więc pochodzi od podkuwać. W pozostałych wypadkach piszemy podkówka (bo wyraz ten pochodzi od wyrazu podkowa).

u

• Literę u piszemy na początku wyrazów (z wyjątkiem ósmy, ów i wyrazów, które od nich pochodzą) i na końcu wyrazów (zawsze), np. udo, uleczyć, urząd, od razu, dżiu-dżitsu, kakadu.

• Literę u piszemy w większości przyrostków, np.

• Kiedy ostatnia litera skrótu jest też ostatnią literą wyrazu, nie stawiamy po niej kropki, np. *nr* (numer), *mgr* (magister), *dr* (doktor).

Kropkę postawimy po takich skrótach, gdy występują w przypadku innym niż mianownik, np. *od nr.* (numeru) *pierwszego*, *spotkanie z mgr.* (magistrem) *Leszczyńskim*, *poznałem dr.* (doktora) *Kowalskiego*. Zamiast kropki możemy też dopisać końcówkę (*nru*, *mgra*, *dra* itd.).

numer → nr	magister → mgr
numeru → nr. albo nru	magistra → mgr. albo mgra

• Kropki nie stawiamy w międzynarodowych skrótach jednostek miar, np. *m* (metr), *cm* (centymetr), *mm* (milimetr), *km* (kilometr), *g* (gram), *dag* (dekagram), *kg* (kilogram), *l* (litr), *s* (sekunda), *A* (amper), *K* (kelwin), *cd* (kandela).

skrótowce

Skrótowce to rodzaj skrótów. Tworzymy je, skracając nazwy wielowyrazowe, np. *MSZ* (Ministerstwo Spraw Zagranicznych), *RP* (Rzeczpospolita Polska), *PKP* (Polskie Koleje Państwowe).

• W skrótowcach nie stawiamy kropek, np. *SA* (spółka akcyjna), *TPD* (Towarzystwo Przyjaciół Dzieci), *UMCS* (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej).

Wyjątkiem od tej zasady są skróty imienia i nazwiska, w których stawiamy kropki, np. *B.R.L.* (Beata Romana Leszczyńska), *D.S.* (Dorota Sakwerda), *K.K.* (Katarzyna Kaczmarczyk).

• Jeśli skrótowiec się odmienia, końcówkę fleksyjną dopisujemy małymi literami po łączniku: *PAN* (Polska Akademia Nauk), *PAN-u*, *PAN-owi*, *PAN-em*, w *PAN-ie*. Jeśli w zapisie skrótowca tylko pierwsza litera jest wielka, przed końcówkami fleksyjnymi nie stosujemy łącznika, np. *Elektrim*, *Elektrimu*, o *Elektrimie*.

WIELKIE I MAŁE LITERY

wielka litera

• Wielką literą piszemy imiona, nazwiska, przydomki, pseudonimy, przezwiska ludzi, zwierząt, postaci mitologicznych i fantastycznych, np. *Adam*, *Karolina*, *Szcze-
pański*, *Bór* (pseudonim), *Krzywousty*, *Lassie*, *Apollo*, *Zeus*, *Batman*.

• Wielką literą piszemy nazwy państw, krain, miast, osiedli, wsi, np. *Czechy*, *Wę-
gry*, *Kaszuby*, *Bawaria*, *Kalifornia*, *Szczecin*, *Nowa Wieś*.

• Wielką literą piszemy nazwy części miast (dzielnic, osiedli, ulic, placów, par-
ków, budowli), np. *Mokotów*, *ul. Bolesława Chrobrego*, *Park Łazienkowski*, *Kolo-
seum*, *Sukiennice*.

• Wielką literą piszemy nazwy mieszkańców części świata, ras, plemion, szcze-
pów, np. *Amerykanin*, *Europejczyk*, *Murzyn*, *Indianin*, *Apacz*, *Pigmej*.

- Wielką literą piszemy nazwy mieszkańców państw, np. *Francuz, Francuzka, Japończyk, Japonka, Rosjanin, Rosjanka*.
- Wielką literą piszemy nazwy geograficzne, np. *Ocean Spokojny, Pacyfik, Morze Bałtyckie, Bug, Onega, Wyżyna Krakowsko-Częstochowska, Dolina Kościeliska, Sahara, Puszcza Białowieska, Półwysep Apeniński, Zatoka Perska, Kanał Sueski*.
- Wielką literą piszemy nazwy gwiazdozbiorów, gwiazd, planet, np. *Psy Gończy, Wielka Niedźwiedzica, Słońce, Syriusz, Mars, Wenus*.
- Wielką literą piszemy nazwy własne instytucji i przedsiębiorstw, np. *Szkoła Podstawowa nr 52 w Katowicach, Liceum Ogólnokształcące im. Józefa Piłsudskiego, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Bank Śląski, Polski Czerwony Krzyż*.
- Wielką literą piszemy pierwszy wyraz w tytułach utworów literackich i naukowych (książek, artykułów, wierszy, pieśni, piosenek itp.) oraz dzieł sztuki, np. *W pustyni i w puszczy, Nowa encyklopedia powszechna, Słownik języka polskiego, Dama z lasiczką, Sąd ostateczny, Żółta łódź podwodna*.

WYJĄTKI: *Stary Testament, Nowy Testament, Pismo Święte* oraz nazwy ksiąg *Pisma Świętego*, np. *Księga Rodzaju, 1 Księga Królewska*.

- Wielką literą piszemy wszystkie wyrazy w tytułach gazet i czasopism, np. *Twój Styl, Gazeta Wyborcza, Poradnik Domowy*.

Jedynie spójniki i przyimki występujące wewnątrz nazwy piszemy małą literą, np. *Wiedza i Życie, Literatura na Świecie*.

mała litera

- Małą literą piszemy wszystkie wyrazy pospolite, np. *telefon, samochód, szkoła*.
- Małą literą piszemy nazwy zwyczajów, np. *andrzejki, dyngus, prima aprilis, walentynki*.

UWAGA: Nazwy świąt piszemy wielką literą, np. *Dzień Matki, Wielki Piątek, Boże Narodzenie, Święto Narodowe Trzeciego Maja*.

- Małą literą piszemy wyrazy oznaczające godności, tytuły i stopnie noszone przez osoby, np. *papież, prezydent, wojewoda, profesor, dyrektor, generał*.

Ze względów uczuciowych lub grzecznościowych te wyrazy możemy też czasem zapisywać wielką literą (zwyczaj ten stosujemy głównie w listach, również elektronicznych), np. *Papież Jan Paweł II; Szanowny Pan Profesor Jan Kowalski; Kochanej Wychowawczynie życzymy wszystkiego najlepszego...*

- Małą literą piszemy nazwy mieszkańców miast, osiedli, wsi, np. *bronowiczanie, bronowiczanka, bronowiczanie; radomianin, radomianka, radomianie; warszawianin, warszawiak, warszawianka, warszawianie, warszawiaci*.

- Małą literą piszemy nazwy wydarzeń historycznych, np. *bitwa grunwaldzka, bitwa pod Grunwaldem, hołd pruski, druga wojna światowa, powstanie styczniowe, powstanie warszawskie*.

UWAGA: Nazwy miesięcy oznaczające ważne wydarzenia w historii współczesnej Polski piszemy od wielkiej litery, np. *Grudzień a. Grudzień '70*.

- Gdy chcemy zaznaczyć swój szacunek do osoby, przedmiotu, wydarzenia i osób z nim związanych, wielką literą możemy zapisać wyraz nazywający je, np. *Papież, Ojczyzna, Powstanie Warszawskie, Orzeł Biały*.

I (jod; cyfra rzymska = 1)
i – spójnik współrzędny. Nie stawiamy przed nim przecinka, np. *Wszyscy śpiewali i tańczyli*. Przecinek przed *i* możemy postawić, gdy wprowadza zdanie oznaczające wynik, rezultat jakiegoś faktu, np. *Uczyli się dobrze, i otrzymali nagrodę* (*Uczyli się dobrze, więc otrzymali nagrodę*). W takim wypadku możemy *i* zamienić na *więc*.
ib. a. *ibid.* (ibidem)
ibis (ptak)
IBM (International Business Machines) *ndm* a. IBM-u, IBM-ie
ichtiologia ~gii
idea ~ei, ~eę; ~ee, ~ei
idealizacja ~cji
idealizm ~mu
ideał (człowiek idealny) ~ła
a. ~łu — (doskonałość, wzór) ~łu
idée fixe *ndm*
identyfikacja ~cji
ideografia ~fii
ideogram ~mu
ideologia ~gii
ideowiec ~wca
idiociec
idiom ~mu
idiota
idiotyzm ~mu
idylla; ~lli a. idyll
idź no!
idźże!
igelit ~tu
igielnik

igielny
iglak
iglasto-liściasty
iglica
iglicznia ~ni
igliwie ~wia
igloo *ndm*
igła; igieł
ignorancja ~cji
ignorant
ignorować
igrać
igraszka
igrek
igrzyska — igrzyska olimpijskie; XXVII Igrzyska Olimpijskie w Sydney
iguana
i in. (i inni, i inne)
i już
Ikar — Ikarowy (będący dziełem Ikara), ikarowy (taki jak u Ikara) — Ikarowy lot (lot Ikara), ikarowe loty (ryzykowne przedsięwzięcia)
Ikarus (marka autobusu) — ikarus (autobus marki Ikarus)
ikebana
ikona
ikonografia ~fii
ikra
ikrzak
ikrzyca
ikrzyć się
iks
ile, *DCMs.* ilu, *N.* iloma a. ilu – zaimek. Jeśli wprowadza wypowiedzenie podrzędne, oddzielamy je przecinkiem, np. *Nie wiem, ile ona ma lat.*

ile bądź
ile by
ilekolwiek, ilukolwiek – spójnik wprowadzający wypowiedzenie podrzędne. Oddzielamy je przecinkiem, np. *Ilekolwiek by miał pieniędzy, wszystkie wyda.*
ilekolwiek bądź
ilekolwiek by
ilekroć – spójnik wprowadzający wypowiedzenie podrzędne. Wypowiedzenie to oddzielamy przecinkiem, np. *Zawsze, ilekroć wchodził do podziemi, czuł lęk.*
ilekroć by
ileś, *DCMs.* iluś, *N.* ilomaś a. iluś
ileż, *DCMs.* iluż, *N.* ilomaż a. iluż
ileż by
ileż to
iloczas ~su
iloczyn ~nu
ilokrotny
iloletni
iloraki
iloraz ~zu
ilość
iluminacja ~cji
ilustracja ~cji
ilustrować
iluzja ~zji
iluzjonista
ił, iłu, ile; iłów
Iława — iławianin, iławianka — iławski — Pojezierze Iławskie

- iłolupek ~pka a. ~pku
 iłowacieć
 iłowiec ~wca
 im. (imienia) — I Liceum
 Ogólnokształcące im.
 Powstańców Śląskich
 w Rybniku
 imać się
 imadło; ~deł
 image *ndm* a. image'u,
 image'em
 imaginacja ~cji
 imak
 imam
 im bardziej
 im bardziej by
 imbecyl
 imbir ~ru
 imbryk
 im dalej
 imieniny
 imiennik
 imienny
 imiesłów ~słowu
 imię, imienia
 imigracja ~cji
 imigrant
 imitacja ~cji
 immatrykulacja ~cji
 im mniej
 immobiliser
 immunitet ~tu
 immunologia ~gii
 impas ~su
 impedancja ~cji
 imperator
 imperializm ~mu
 imperium; ~ria, ~riów
 impertynencja ~cji
 impet ~tu
 implant ~tu
 implozja ~zji
 imponować
 import ~tu
 importer
 importować
 impotencja ~cji
 impregnacja ~cji
 impresariat ~tu
 impresario
 impresja ~sji
 impresjonizm ~mu
 impreza
 im prędzej
 improwizacja ~cji
 improwizować
 impuls ~su
 im..., tym... (np. *im szybciej,
 tym lepiej*)
 im więcej
 In (*ind*)
 in. (inaczej; inny)
 inaczej (skrót: in.) — spójnik
 współrzędny. Stawiamy
 przed nim przecinek, np.
*Pospieszmy się, inaczej
 nie zdążymy.*
 inauguracja ~cji
 inaugurować
 in blanco
 incipit ~tu
 incognito *ndm*
 incydent ~tu
 ind (pierwiastek chem.,
 symbol: In) ~du
 indeks ~su
 Indianie — Indianin, Indianka
 — indiański
 Indie ~dii — indyjski —
 Ocean Indyjski, Półwysep
 Indyjski
 indoktrynacja ~cji
 indolencja ~cji
 indologia ~gii
 Indonezja ~zji —
 Indonezyjczyk,
 Indonezyjka —
 indonezyjski
 indor
 indukcja ~cji
 industrializacja ~cji
 indyczyć się
 indygo
 indyk
 indywidualizacja ~cji
 indywidualizm ~mu
 indywiduum; ~dua, ~duów
 inercja ~cji
 infamia ~mii
 infant
 infantylny
 infekcja ~cji
 infiltracja ~cji
 inflacja ~cji
 infolinia ~nii
 informacja ~cji
 informacyjno-ostrzegawczy
 (informacyjny
 i ostrzegawczy)
 informatyka
 informatyzacja ~cji
 informować
 infradźwięk ~ku
 infrastruktura
 infuła
 infułat
 ingerencja ~cji
 ingerować
 ingrediencje ~cji
 inhalacja ~cji
 inia, inii
 inicjacja ~cji
 inicjał ~tu
 inicjatywa
 iniekcja ~cji
 Inkowie — Inkas a. Inka,
 Inkaska — inkaski
 inkasent
 inkaso
 inklinacja ~cji
 inkrustacja ~cji
 inkubator
 inkunabuł ~tu
 inkwizycja ~cji
 inkwizytor
 in minus
 innowacja ~cji
 innowierca
 inny (skrót: in.)
 innym razem
 inochód ~chodu
 Inowrocław ~wia —
 inowrocławianin,
 inowrocławianka —
 inowrocławski
 in plus
 inscenizacja ~cji
 insekt
 insektobójczy
 inseminacja ~cji
 inskrypcja ~cji
 inspekcja ~cji
 inspekt ~tu

inspektor	Internet ~tu — internauta	(inżynier architekt), inż.
inspektorat ~tu	(użytkownik Internetu) —	górn. (inżynier górnictwa),
inspicjent	internetowy	inż. mech. (inżynier
inspiracja ~cji	interpelacja ~cji	mechanik)
instalacja ~cji	interpretacja ~cji	inżynier (skrót: inż.)
instancja ~cji	interpretować	inżynieria ~rii
instant <i>ndm</i>	interpunkcja ~cji	iperyt ~tu
instrukcja ~cji	interregnum; ~na, ~nów	iPhone, iPhone'a, o iPhonie
instruktaż (szkolenie,	interreks	iPod, iPoda, o iPodzie
instruowanie) ~żu	interview a. interview ~wu	ippon ~nu
instruktor	a. <i>ndm</i>	ipsylon ~nu a. <i>ndm</i>
instrument ~tu	interwał ~tu	Ir (iryd)
instrumentacja ~cji	interwencja ~cji	Irak ~ku — Irakijczyk, Irakijka
instruować	interweniować	— iracki
instykt ~tu	interview a. interview ~wu	Iran ~nu — Irańczyk, Iranka
instytucja ~cji	a. <i>ndm</i>	— irański — Wyżyna
instytut ~tu	intifada	Irańska
insulina	intonacja ~cji	ircha
insurekcja ~cji — insurekcja	intonować	Irlandia (wyspa; państwo)
kościuszkowska	intrada	~dii — Irlandczyk,
insygnium; ~gnia, ~gniów	intratny	Irlandka — irlandzki —
insynuacja ~cji	introdukcja ~cji	Morze Irlandzkie,
integracja ~cji	introligatornia ~ni	Irlandzka Armia
intelekt ~tu	intronizacja ~cji	Republikańska
intelektualista	introspekcja ~cji	Irlandia Północna, Irlandii
inteligencja ~cji	introwertyk	Północnej — Irlandczyk,
inteligent	intruz	Irlandka — irlandzki
inteligentny	intryga	iron (<i>chem.</i>) ~nu
intencja ~cji	intrygantwo	ironia ~nii
intendent	intrygant	ironizować
intensyfikacja ~cji	intrygować	irracjonalny
intensywny	intubacja ~cji	iryd ~du (symbol: Ir)
interakcja ~cji	intuicja ~cji	irygacja ~cji
interaktywny	intymny	irys
interes ~su	in vitro	irytacja ~cji
interesant	inwalida ~dzi	irytować
interesować	inwalidzki	ischias ~su
interface → interfejs	inwalidztwo	iskać
interfejs ~su	inwazja ~zji	iskiernik
interferencja ~cji	inwektywa	iskra
interferon ~nu	inwencja ~cji	iskrochron ~nu
interior ~ru	inwentaryzacja ~cji	iskrzyć
interkontynentalny	inwentarz	islam ~mu
interliga	inwersja ~sjii	Islandia ~dii — Islandczyk,
interlinia ~nii	inwestor	Islandka — islandzki
interlokutor	inwestować	istnieć
intermezzo	inwestycja ~cji	istny
interna	inwestytura	istota
internacjonalizm	inwigilacja ~cji	istotny
internacjonal	inwokacja ~cji	iścić, iszczyć; iścić
internat ~tu	inż. (inżynier) — inż. arch.	iście (naprawdę, istotnie)

iść, idę, idziesz; idźcie; szedł, szła, szli

i tak – spójnik wprowadzający dopowiedzenia.

Wypowiedzenie to

oddzielamy przecinkiem,

np. *Idź już spać, i tak nie*

skończysz dzisiaj tej pracy.

i tak dalej (skrót: itd.)

Italia ~lii — italski

italianistyka

italianizm ~mu

italiki (kursywa)

itd. (i tak dalej)

iterb (pierwiastek chem., symbol: Yb) ~bu

itp. (i tym podobnie; i tym podobne)

itr (pierwiastek chem.,

symbol: Y) ~ru

i tym podobne (skrót: itp.)

i tym podobnie (skrót: itp.)

izba

izobara

izolacja ~cji

izolatka

izoterma

izotop ~pu

Izrael (państwo) ~la —

Izraelczyk, Izraelka —

izraelski

iż – spójnik wprowadzający wypowiedzenie podrzędne.

Zawsze poprzedzamy go

przecinkiem, np.

Przypomniał sobie, iż jutro

mama obchodzi urodziny.

iżby – spójnik wprowadzający wypowiedzenie podrzędne.

Zawsze poprzedzamy go

przecinkiem, np. *Wątpię,*

iżby to on powiedział.

U

U (uran)	ub.r. (ubiegłego roku)	uciemieżyć
uaktualnić	ubrać, ubiorę; ubierzcie	ucierać
uaktywnić	ubranie; ubrań	ucierpieć
uatrakcyjnić	ubrdać	ucieszyć
UB (Urząd Bezpieczeństwa)	ubrudzić	ucięcie
<i>ndm</i>	ubyc, ubędę; ubądzcie	ucinać
ubabrać ~brzę (a. ~bram)	ubytek ~tku	ucios ~su
ubarwić	ubzdurać	ucisk ~ku
ubaw ~wu	ucalować	uciskać
ubawić	ucapić	ucisnąć; ~nął, ~nęła, ~nęli;
ubezdźwięcznić	uch a. uch!	ucisnięty
ubezpieczalnia ~ni	ucharakteryzować	uciszyć
ubezpieczeniowiec ~wca	uchatka	uczcić
ubezpieczyć	uchaty	uczciwy
ubez własnowolnić	uchlać się	uczelnia ~ni
ubić	ucho (narząd słuchu); uszy —	uczennica
ubiec, ubiegnę; ubiegł	(uchwyty); ucha (a. uszy)	uczeń, ucznia
ubiegać się	uchodzić	ucześć
ubiegły	uchodzić	uczernić
ubiegać, ubiegnę; ubiegł	uchować	uczestnictwo
ubielić	uchowiec ~wca	uczestniczyć
ubierać	uchronić	uczestnik
ubieralnia ~ni	uchwalić	uczęszczać
ubijacz	uchwała	uczniak
ubijak	uchwycić	uczony
ubikacja ~cji	uchwyt ~tu	uczta
ubiór, ubioru	uchybić	uczucie
ubliżyć	uchylić	uczuciowiec ~wca
ubłocić	uciąć, utnę; uciął, ucięła,	uczuc
ub.m. (ubiegłego miesiąca)	ucięli; uciąwszy; ucięty	uczuleniowiec ~wca
ubocze	uciąg ~gu	uczulić
ubodnąć → ubość	uciągnąć; ~nął, ~nęła, ~nęli	uczyć
ubogi; ubodzy; uboższy	uciążliwy	uczynek ~nku
ubogo; ubożej	ucichnąć; ~chnął a. ~chł,	uczynić
ubojnia ~ni	~chła, ~chli; ~chnąwszy	uczynny
ubolewać	a. ~chłszy	udać, udam, udadzą
ubożec	uciec, ucieknę; uciekł	udar ~ru
ubożyć	uciecha	udaremnić
ubój, uboju; uboi a. ubojów	ucieczka	udawać
ubóstwić	uciekać	udeptać ~pczę (a. ~pcę)
ubóstwo	ucieknie	uderzać
ubóść, ubodę; ubódzcie;	ucieleśnić	uderzyć; uderz
ubódł	ucieleśnić się	udko; udek

udławić się	ugodzić; ugódź, ugódźcie	ukazać; ukazaćcie
udo; ud	ugościć; ugościć	ukąsić
udobruchać	ugotować	UKF (fale ultrakrótkie), UKF-u, UKF-ie a. <i>ndm</i>
udogodnić	ugór, ugoru	ukisić
udoić, udoisz; udójdzie	ugryźć, ugryzę; ugryzł	ukisnąć; ~isnął a. ~isł, ~isła; ~isnąwszy a. ~isłszy
udomowić	ugrząźć, ugrzęzną; ugrzązł, ugrzęzła, ugrzęzli	ukleja (ryba) ~lei; ~lei a. ~lej
udoskonalic	ugręznąć, ugręzně; ugrzązł, ugręzła, ugręzli	ukłęknać; ukłęknał a. ukłękł, ~kła, ~kli; ukłęknąwszy a. ukłękłszy
udostępnic	uha a. uha!	układ ~du — Układ
udowodnić	uhla (ptak)	Słoneczny
udój, udoju	uhm	układać
udrapnąć; ~nął, ~nęła, ~nęli	uhu a. uhu!	ukłon ~nu
udręczyć	uintensywnic	uklonić się
udręka	uiścić; uiścić	uklucie
udrożnić	UJ (Uniwersytet Jagielloński), UJ-otu, UJ-ocie a. <i>ndm</i>	ukłuć, ukłuć a. ukolę
udry — iść (pójść) na udry	ujadać	uknuć
udrzeć, udrę; udarł	ujarzmic	ukoić, ukoję, ukoisz; ukójdzie
udusić	ujawnic	ukończyć
udział ~łu	Ujazd, Ujazdu, Ujeżdżie — ujazdzianin, ujazdzianka — ujazdowski	ukop ~pu
udziałowiec ~wca	ujazdowski — Aleje	ukorzeńić się
udziec, udźca	Ujazdowskie, park	ukorzyć się; ukorzcie się
udzielić	Ujazdowski	ukos ~su
udziobać; udziobcie	(w Warszawie)	ukosić
(a. udzióbacie)	ująć, ujme; ujął, ujęła, ujęli; ująwszy; ujęty	ukośnik
udziwnić	ujechać, ujadę; ujedźcie	ukośny
udźwig ~gu	ujednocic	ukradkiem
udźwignąć; ~nął, ~nęła, ~nęli	ujemny	Ukraina — Ukrainiec, Ukrainka — ukraiński
uelastycznic	ujeść, ujem; ujadł, ujedli	ukraść, ukradnę; ukradł
uf a. ufi!	ujeżdżić, ujeżdżę; ujeżdż, ujeżdźcie; ujeżdżony	ukręcić
ufać	ujeżdżacz	ukroić, ukroję, ukroisz; ukrójdzie
ufarbować	ujeżdżać	ukrop ~pu
uff a. uff!	ujeżdżalnia ~ni	ukrócić
ufny	ujęcie; ujęć	ukruszyć
UFO (Unidentified Flying Object) <i>ndm</i>	ujęty	ukrycie
ufologia ~gii	ujma	ukryć
ufoludek ~dka	ujrzeć	ukrzywdzić
uformować	Ujście (miasto) ~cia — ujścianin, ujścianka — ujścieniski	ukształcić
ufundować	ujście (rzeki); ujść	ukuć
Uganda — Ugandyjczyk, Ugandyjka — ugandyjski	ujść, ujdę; uszedł, uszła, uszli; uszedłszy	ukulele <i>ndm</i>
uganiać się	Ukajali <i>ndm</i>	ukulturalnić
ugasić	ukarać	ukwasić
ugiąć, ugnę; ugiął, ugięła, ugięli	ukaz ~zu	ukwiał ~łu a. ~ła
ugier, ugru		ukwiecić
uginąć		ul
ugłaskać, ugłaskzę (a. ugłaskam)		ul. (ulica)
ugnieść, ugniote; ugniótl		ulać, uleję
ugoda; ugód		
ugodowiec ~wca		

- Ulanów ~nowa —
 ulanowianin, ulanowianka
 — ulanowski
 uląc się, ułęganie się; ułagł się
 a. ułęgnął się, ułęgła się
 uląc się → ułęknąć się
 ulec, ulegnę; uległ
 ulecieć
 uleczyć
 uległy
 ulegnąć
 ulepek ~pku
 ulepić
 ulepszyć
 ulewa
 uleżć, uleżę; uleżcie; ulazł
 uleżały
 uleżeć; uleżcie
 uleżeć się
 ulęgalka (gruszka)
 ułęgnąć się; ~gnął się a. ułagł
 się, ~gła się, ~gli się
 ułęknąć się; ułakł się
 ulga; ulg
 ulica (skrót: ul.)
 ulicznik
 ulik
 Ulisses
 Ulm, Ulmu a. *ndm* — ulmski
 ulotka
 ulotnić się
 Ulster (kraina) ~ru — ulsterski
 ultimatum *ndm*
 ultraczuły
 ultradźwięk ~ku
 ultrafiltr ~ru
 ultrafiolet ~tu
 ultramaryna
 ultranowoczesny
 ultrasonografia ~fii (skrót:
 usg. a. USG)
 ultraszybki
 ulubić
 ulubienica
 ulubieniec ~eńca
 ulubiony
 ulżyć
 uładzić
 ułagodzić; ~godźcie
 a. ~gódźcie
 ułamek ~mka
 ułan
 Ułan Bator *ndm* a. Ułan
 Batoru — ułanbatorczyk,
 ułanbatorka —
 ułanbatorski
 ułaskawić
 ułatwić
 ułomek ~mka
 ułomny
 ułować; ułowcie
 ułożyć; ~łóżcie
 ułuda
 umać, umaję, umaisz
 umarlak
 umarły
 umartwić
 umarlznąć; ~rznął a. ~rzł,
 ~rzła, ~rzli; ~rznąwszy
 umarlznięty
 umawiać się
 umazać; umażcie
 umbra
 Umbria (region we Włoszech)
 ~rii — Umbryczyk,
 Umbryjka — umbryjski
 umęczyć
 umiar ~ru
 umieć, umiem
 umiejętny
 umiejscowić; ~cować
 umieścić; umieścić
 umieść, umiętę; umiół
 umiędzynarodować; ~dować
 umilić
 umilknąć; ~knął a. ~kł, ~kła,
 ~kli
 umizgi
 umizgnąć się ~nął się, ~nęła
 się, ~nęli się
 umknąć; ~nął, ~nęła, ~nęli
 umlaut ~tu
 umłócić
 umniejszyć
 umocnić
 umoczyć
 umoralnić
 umorzyć; umórzcie
 umowa; umów
 umożliwić
 umór — na umór
 umówić się
 umrzeć, umrę; umarł
 umrzyk
 muzykalnić
 umyć
 umysł
 umyślić
 umysłny
 umywalka
 umywalnia ~ni
 unaocznąć
 unasiennić
 uncja ~cji
 underground ~du
 unerwić
 UNESCO (United Nations
 Educational, Scientific and
 Cultural Organization)
ndm
 unia, unii
 Unia Europejska (skrót: UE),
 Unii Europejskiej
 UNICEF (United Nations
 International Children's
 Emergency Fund),
 UNICEF-u, UNICEF-ie
 a. *ndm*
 unieścić
 Uniejów — uniejowianin,
 uniejowianka —
 uniejowski
 unieźmożliwić
 unieruchomić
 unieszcześnie
 unieszkodliwić
 unieść, uniosę; uniośł
 unieśmiertelnić
 unieważnić
 uniewinnić
 uniezależnić
 uniezwyklic
 unifikacja ~cji
 uniform ~mu
 uniformizacja ~cji
 unik ~ku
 unikat ~tu
 uniknąć; ~nął, ~nęła, ~nęli
 unisono
 unita (grekokatolik)
 uniwarek ~rku
 uniwersalizm ~mu
 uniwersał ~łu

uniwersjada	upłaz ~zu	upust ~tu
uniwersum <i>ndm</i>	upłynąć	upuścić; upuścić
uniwersytet ~tu — Uniwersytet	upłynąć	uraczyć
Mikołaja Kopernika	upływ ~wu	uradzić
w Toruniu, Uniwersytet im.	upodlić	Ural ~łu
Adama Mickiewicza	upodobnić	Uran (planeta)
w Poznaniu, Uniwersytet	upoić, upoję, upoisz; upójdzie	uran (pierwiastek chem.,
Śląski w Katowicach	upokorzyć; ~kórcie	symbol: U) ~nu
UNIX a. Unix, Uniksa,	(a. ~kórcie)	Urania (muza) ~nii
Uniksie	upolitycznić	uranowce
uniżony; ~żeński	upominek ~nku	uraz ~zu
unos ~su	upomnieć	uraza
unosić	uporczywy	urazić ~rażę
unowocześnić	uposażyć	urazić
uobecnić się	upośledzić	urazony
uodpornić	upotoczyć	urągać
uogólnić	upoważnić	urągliwy
uosobić; uosóbicie	upoważniony	Urban
uosobienie	upowszechnić	urbanistyka
UPA (Ukraińska Powstańcza	upór, uporu, uporze	urbanizacja ~cji
Armia) <i>ndm</i>	uprac, upiorę; upierście	urbanizm ~mu
upad ~du	uprawa	urbi et orbi <i>ndm</i>
upadek ~dku	uprawdopodobnić	urealnić
upadły	a. uprawdopodobniać	uremia ~mii
upał ~łu	uprawdopodobnić	ureus ~su
upamiętnić	uprawić	urlop ~pu
upaństwowić; ~twówcie	uprawnić	URM (Urząd Rady Ministrów),
uparcie	uprawomocnić	URM-u, URM-ie a. <i>ndm</i>
uparciuch	uprażyć	urna
uparty	uprosić	urobek ~bku
upaść (przewrócić się),	uprosić, uproszczyć,	urobić; uróbcie
upadnę; upadł —	uprosić	uroczy
(utuczyć), upasę; upasł	uprowadzić	uroczysko
upatrzeć	uprząść, uprzędę; uprządl	uroczyćście
upchnąć; ~nął, ~nęła, ~nęli	uprzątnać; ~nął, ~nęła, ~nęli	uroda
upelnoletnić	uprząż, uprzęży	urodzaj ~aju; ~ajów a. ~ai
upelnomocnić	uprzeć się, uprę się	urodzić; urodzić a. uródzić
upelnoprawnić	uprzedmiotować; ~tówcie	urodziny
upewnić	uprzedni	urodziwy
upiąć, upnę; upiął, upięła,	uprzedzić	urodzony
upięli; upięty	uprzejmie	urografia ~fii
upichcić; ~chćcie	uprzejmy	uroić, uroję, uroisz; urojdzie
upić	uprzemysłowiony	urok ~ku
upiec; upiekl	uprzyjemnić	urokliwy
upierzenie	uprzykrzony	urologia ~gii
upiększyć	uprzykrzyć się	uronić
upiorny; ~rni	uprzystępnąć	urosnąć; urósł
upiór, upiora	uprzytomnić	urozmaicić ~maicę; ~maićcie
upitrasić	upstrzony	urósć → urosnąć
upleść, uplotę; upłótl	upstrzyć	Ursus (dzielnica Warszawy;
upławy	upublicznąć	fabryka) ~sa — ursuski

Ursus (marka ciągników) — ursus (ciągnik marki Ursus)	usiłować	ustroń (zacisze) ~oni
Ursynów — ursynowski	uskarżać się	ustrój ~roju
Urszula	uskoczyć	ustrugać ~ugam (a. ~użę); ~ugajcie (a. ~użcie)
uruchomić	uskok ~ku	ustrzec, ustrzeżę; ustrzeżcie;
Urugwaj ~ju — Urugwajczyk, Urugwajka — urugwajski	uskrzydlić	ustrzegł
urwać	uskubnąć; ~nął, ~nęła, ~nęli	ustrzelić
urwipoleć ~łcia	usługa	ustrzyc, ustrzygę; ustrzyżcie;
urwis	usługobiorca	ustrzygł; ustrzyżony
urwisko	usługodawca	Ustrzyki Dolne, Ustrzyk Dolnych — ustrzycki
uryna	usłużyć	usunąć; ~nął, ~nęła, ~nęli
urywek ~wka a. ~wku	usłyszeć	ususzyc
urząd, urzędu — Urząd Rady Ministrów (skrót: URM), Urząd Antymonopolowy, Urząd Ochrony Państwa (skrót: UOP)	usmażyć	usuwać ~wu
urządzenie	usmolić; usmolcie a. usmólcie	usuwisko
urządzić	usnąć; ~nął, ~nęła, ~nęli	usynowić; ~nówcie
urzec, urzeknę; urzekł; urzeczony	uspokoić ~koisz; ~kójcie	usypisko
urzęczywistić	uspołecnić	uszak
urzeźbić	usposobić; ~sóbicie	uszątek ~tka
urzędas	usprawiedliwić	uszatka
urzędnicze	usprawnić	uszaty
urzędnik	usta, ust	uszczegółowić; ~łówcie
urzędować	ustać (skończyć się), ustanę — (wytrwać stojąc), ustoję, ustoisz; ustójcie	uszczelka
urzędowy	ustalić	uszczelnić
urznąć (nożem, piłą); ~nął, ~nęła, ~nęli a. urznąć	ustanowić; ~nówcie	uszczerbek ~bku
urzynać (nożem, piłą)	ustasze	uszcześliwić
urznąć (nożem, piłą); ~nął, ~nęła, ~nęli a. urznąć	usta-usta (sztuczne oddychanie)	uszcżknąć; ~nął, ~nęła, ~nęli
USA (United States of America) <i>ndm</i>	ustawa	uszcżuplić
usadowić; ~dówcie	ustawiać	uszczypliwy
usadzić	ustawić	uszcżypnąć; ~nął, ~nęła, ~nęli
usamodzielić	ustawodawca	uszeko
USC (Urząd Stanu Cywilnego) <i>ndm</i>	ustawodawstwo	uszkodzić
uschły	ustąpić	uszlachetnić
uschnąć; uschnął a. usechł	usterka	uszny
uschnięty	ustęp ~pu	usztynić
USG a. usg. (ultrasonografia) <i>ndm</i>	ustępliwy	uszyć
usiać, usięję	ustępstwo	uścisk ~ku
usiąść, usiądę; usiadł	Ustka — ustczanin, ustczanka — ustecki	uściskać; ~nął, ~nęła, ~nęli;
usidlić	ustnik	uściśnięty
usiedzieć ~dzę, ~dzimy; usiedź, usiedźcie	ustny	uściślić
	ustroić ~stroję, ~stroisz; ~strójcie	uślizg ~gu
	ustronie (zacisze)	uśmiać się ~mieję się; ~miali się a. ~mieli się
	ustronny	uśmiec ~chu — Order Uśmiechu
	Ustroń (miasto) ~onia — ustronianin, ustronianka — ustroński	uśmiechnąć się; ~nął się, ~nęła się, ~nęli się
		uśmiechnięty
		uśmiercić
		uśmierzyć

uśpić	utwór ~woru	uwspółcześnić
uświadczyc	utyć	uwstecznić
uświadomić	utylitaryzm ~mu	uwypatnić
uświecić	utyliczanie ~cji	uwypuklić
uświnić	UV (promieniowanie ultrafioletowe)	uwyraźnić
Utah (stan w USA) <i>ndm</i>	UW (Uniwersytet Warszawski) <i>ndm</i>	uwzględnić
utać, utają, utaisz	uwaga	uwziąć się, uwieczmę się; uwziął się, uwzięła się, uwzięli się
utajnić	uwarzyć (ugotować), uwarzę; uwarz, uwarzcie	uzależnić
utarcie	uważać (być uważnym), uważam; uważaj, uważajcie	uzasadnić
utarczka	uważny	Uzbekistan ~nu — Uzbek, Uzbekzka a. Uzbekja — uzbecki
utarg ~gu	uwertura	uzbroić ~zbroję, ~zbroisz; ~zbrójdzie
utarty	uwęździć	uzbrojenie
utensylia ~liów	uwiadomić	uzda; uzd
utęskniony	uwiarygodnić	uzdatnić
utknąć; ~nął, ~nęła, ~nęli	uwiad ~du	uzdrawiacz
utkwic	uwić	uzdrowiciel
utleniać	uwidocznic	uzdrowić; uzdrówcie
utlenić	uwiecznić	uzdrowisko
utłuc, utłukę; utłukł	uwielbić	uzębienie
utoczyć	uwieńczyć	uzgodnić
utonąć; ~nął, ~nęła, ~nęli	uwierzyć	uziemić
utopia ~pii	uwierzytelnić	uzmysłowić; ~słowcie
utopić	uwiesić	uznać
utopizm ~mu	uwieść, uwiodę; uwiodł	Uznam ~mu
utożsamić	uwieźć, uwiozę; uwiozł, uwieźli	uzupełnić
utracić	uwiędły	uzurpacja ~cji
utrącać	uwiędnięć; uwiędnął a. uwiądl, ~dła, ~dli	uzus ~su
utrafić	uwiędnięty	uzwoić ~zwoję, ~zwoisz; ~zwójdzie
utrapienie ~eńca	uwięzić, uwięzę; uwięźcie	uzysk ~ku
Utrata (rzeka)	uwięzły	uzyskać
utrata (strata)	uwięznąć, uwięzną; uwiązł, uwiązła, uwiązli	uźdźienica
utrącić	uwięź	użalić się
utrudnić	uwinąć się; ~nął się, ~nęła się, ~nęli się	użąć (sierpem), użnę; użął, użęła, użęli
utrudzić	uwłaszczyć	użądlić
utrwalacz	uwłosiony	użerać się
utrwalić	uwodziciel	użycie
utrząsnąć; ~nął, ~nęła, ~nęli; utrząsnęty	uwodzić; uwóździe a. uwóźcie	użyć
utrząść, utrząsę; utrząście a. utrząście; utrząśl, utrząśła, utrząśli; utrząsiony	uwozić, uwozę; uwoźcie a. uwoźcie	używać (sierpem)
utrzyć ~trę; ~tarł	uważliwie	użytek ~tku
utrzymanek ~nka		użytkownik
utuczyc		używką
utulić		używać
utwardzić		
utwierdzić		
utworzyć; ~twórzcie		